

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

Katedra didaktiky ekonomických předmětů

Studijní obor: Učitelství praktického vyučování v ekonomickém vzdělávání

Věcný a didaktický rozbor tematického celku Rozvaha v prvním koncentrickém okruhu

Autor bakalářské práce: Markéta Dítětová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Marie Fišerová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2013

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Věcný a didaktický rozbor tematického celku Rozvaha v prvním koncentrickém okruhu“ jsem vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v přiloženém seznamu.

V dne

Podpis:

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Marii Fišerové, Ph.D. za odborné vedení a především cenné připomínky a rady, které mi pomohly při zpracování mé bakalářské práce.

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na didaktický rozbor majetku podniku a rozvahy v prvním koncentrickém okruhu učiva účetnictví na obchodních akademiích. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje samotné výuce účetnictví, zahrnuje legislativu, ze které výuka předmětu účetnictví vychází, uspořádání učiva spolu s didaktickými zásadami a didaktické pomůcky. Praktická část se zabývá samotným didaktickým rozbohem tematického celku, zahrnuje doporučení pro výuku, jakým způsobem by měl vyučující postupovat při výkladu učiva, jaká schémata, tabulky a příklady by měl žákům během výuky předkládat.

Klíčová slova

didaktické zásady, majetek podniku, zdroje financování majetku, aktiva, pasíva, rozvaha, změny rozvahových stavů

Abstract

The bachelor thesis focuses on the didactic analysis of company property and balance sheet in the first concentric circle at Business Academies. The work is divided in two parts, the theoretical and the practical. The theoretical part introduces the teaching of accounting includes the legislative which the methods are based, arrangement of schoolwork with didactic principles and didactic techniques. The practical part is concerned with the didactic analysis itself, including my recommendation for education, in what way should teacher proceed while interpretation of material, which schemes, tables and excercises he should present to students.

Keywords

didactic principles, company property, financial sources of property, assets, liabilities, balance sheet, changes in balance sheet conditions

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	TEORETICKÁ ČÁST	8
2.1	Zařazení účetnictví v systému ekonomického vzdělávání na OA	8
2.1.1	Rámcové vzdělávací programy (RVP)	8
2.1.2	Školní vzdělávací programy (ŠVP)	9
2.2	Význam účetnictví pro profil absolventa OA	10
2.3	Specifika výuky účetnictví	11
2.3.1	Účetnictví jako maturitní předmět	11
2.3.2	Tvorba dovedností v účetnictví	12
2.4	Uspořádání učiva	13
2.5	Didaktické zásady při výuce účetnictví	13
2.5.1	Zásada soustavnosti	14
2.5.2	Zásada přiměřenosti	14
2.5.3	Zásada trvalosti	14
2.5.4	Zásada vědeckosti	14
2.5.5	Zásada názornosti	15
2.5.6	Zásada uvědomělosti a aktivního přístupu	15
2.6	Didaktické pomůcky	15
2.7	Příklady ve výuce účetnictví	16
2.8	Vyučovací metody při výuce účetnictví	17
2.8.1	Mluvená komunikace verbální	17
2.8.2	Psaná komunikace verbální	17
3	PRAKTICKÁ ČÁST	19
3.1	Výchovně vzdělávací cíl	19
3.2	Úvodní opakování	20
3.3	Majetek podniku a zdroje financování majetku	22
3.3.1	Dlouhodobý majetek	22
3.3.2	Oběžný majetek	25
3.3.3	Zdroje financování majetku	26
3.4	Inventura majetku a závazků	29
3.5	Rozvaha podniku	29

3.5.1	Aktiva a pasíva	29
3.5.2	Základní pojmy spojené s rozvahou	33
3.5.3	Změny rozvahových stavů	34
3.6	Závěrečné opakování	42
4	ZÁVĚR	43
5	ZDROJE	44
6	SEZNAMY	45
6.1	Seznam tabulek	45
6.2	Seznam schémat	45
6.3	Seznam příloh	45
7	PŘÍLOHY	46

1 ÚVOD

Pro moji bakalářskou práci jsem si zvolila téma Věcný a didaktický rozbor tematického celku Rozvaha. Předmět účetnictví je jedním z klíčových předmětů na obchodních akademiích. Tvoří základ ekonomického vzdělávání a je součástí maturitní zkoušky. Myslím si, že tematický celek Rozvaha tvoří základní stavební kámen účetnictví, ze kterého se v dalších tematických celcích vychází.

Práci jsem rozčlenila na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části jsem nejprve definovala základní dokumenty, ze kterých výuka účetnictví vychází. Dále se věnuji samotné výuce účetnictví. Popsala jsem specifické rysy účetnictví, uspořádání učiva do koncentrických okruhů a vyučovací metody. Neopomenula jsem didaktickou techniku sloužící k zatraktivnění výuky, druhy příkladů, které volíme při výuce účetnictví a didaktické zásady, na které by neměl učitel při výuce zapomenout.

Praktická část je věnována samotnému didaktickému rozboru v prvním koncentrickém okruhu, zabývá se majetkem podniku a rozvahou. Problematiku majetku podniku žáci znají z ekonomiky, z 1. ročníku. Je nezbytné zopakovat některé pojmy v určitém rozsahu a hloubce. K procvičení a upevnění poznatků nám pomohou schémata a příklady. V druhé části se věnuji rozvaze. Výklad mám podpořen schématy, tabulkami a příklady sloužící k celkovému porozumění tematického celku.

2 TEORETICKÁ ČÁST

Východiskem pro didaktické zpracování tematického celku je teoretická část. Výuka účetnictví přináší určité didaktické problémy, se kterými by měl umět pedagog pracovat. Učitel musí znát platnou právní úpravu, uspořádání učiva a v neposlední řadě didaktické zásady.

2.1 Zařazení účetnictví v systému ekonomického vzdělávání na OA

Národní program vzdělávání v České republice, tzv. Bílá kniha, a zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)¹ zavádějí do vzdělávací soustavy nový systém vzdělávacích programů. Kurikulární dokumenty jsou nyní tvořeny ve dvou stupních:

1. **státní** v podobě Národního programu vzdělávání a rámcových vzdělávacích programů (*RVP*),
2. **školní** v podobě školních vzdělávacích programů (*ŠVP*), podle kterých se uskutečňuje vzdělávání na určitém typu školy.

V následujícím textu se podíváme blíže na rámcové a školní vzdělávací programy.

2.1.1 Rámcové vzdělávací programy (RVP)

Na rozdíl od dosavadních učebních dokumentů, které vymezují obecné cíle vzdělávání a zejména učivo, které se mají žáci naučit, RVP stanovují výsledky vzdělávání, tedy co má žák umět a být schopen na určité úrovni odpovídajícím jeho předpokladům prokázat. RVP klade důraz na význam odborného vzdělávání a pro získání kompetencí potřebných k výkonu povolání.

¹ Rámcové vzdělávací programy. *Národní ústav odborného vzdělávání* [online]. 2008 [cit. 2013-05-07]. Dostupné z: <<http://nuov.cz/ramcove-vzdelavaci-programy>>

Kompetencí chápeme souhrn schopností, dovedností, znalostí, postojů a hodnotové orientace, které jsou předpokladem nejen pro výkon budoucího povolání, ale obecně pro život člověka ve společnosti. RVP členíme na klíčové a odborné kompetence.

Klíčové kompetence jsou souborem vědomostí, dovedností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti a budoucí uplatnění v pracovním i mimopracovním životě. Jsou univerzálně použitelné v různých situacích. Představují stránku **vzdělávací (informativní)**, která zahrnuje soubor vědomostí, dovedností, schopností, návyků a stránku **výchovnou (formativní)** zahrnující soubor postojů a hodnot pro osobní rozvoj jedince.

Klíčové kompetence v účetnictví jsou např. kompetence komunikativní, personální, umění řešit problémy a práce s informacemi. Tyto kompetence umožňují zvládat obecné nároky na pracovní uplatnění.

Odborné kompetence se vztahují k výkonu pracovních činností a představují profesní profil absolventa oboru vzdělání, jeho způsobilost pro výkon povolání. Tvoří je soubor odborných vědomostí, dovedností, postojů a hodnot potřebných pro výkon pracovních činností daného povolání. Odvíjejí se od kvalifikačních požadavků na výkon konkrétního povolání.

Klíčové a odborné kompetence nestojí odděleně, ale vzájemně na sebe působí a prolínají se.

2.1.2 Školní vzdělávací programy (ŠVP)

Školní vzdělávací program je stěžejním pedagogickým dokumentem školy, na jehož základě škola realizuje vzdělávání v daném oboru vzdělání. Tvorba ŠVP je v kompetenci ředitele školy, který zodpovídá za kvalitu a úroveň realizace. Je povinnou součástí dokumentace školy a musí být dostupný veřejnosti.

ŠVP může být zpracován **standardně (klasičky)**, na základě vyučovacích předmětů a učebních osnov anebo pomocí **modulů**, které jsou vhodné pro školy, které nabízejí žákům různé formy a možnosti vzdělávání.

Tabulka 1 Ukázka učební osnovy předmětu účetnictví ve 2. ročníku na OA Pelhřimov²

Výsledky vzdělávání	Rozpis učiva
Žák:	3. Základy účetnictví:
sestaví jednoduchou rozvahu,	rozvaha
vysvětlí vztahy mezi aktivy a pasivy,	vznik rozvahových účtů
zachytí změny na účtech,	vznik výsledkových účtů
aplikuje podstatu podvojného zápisu,	metoda podvojného zápisu
objasní podstatu inventarizace jako nástroje kontroly věcné správnosti,	syntetická a analytická evidence.
popíše postup účtování během účetního období,	
řeší jednoduchý příklad.	

2.2 Význam účetnictví pro profil absolventa OA

Vzdělávání na obchodních akademiích, které je vymezené vzdělávacím programem, vytváří předpoklady pro získání odborné kvalifikace.

Cílem výuky je, aby žák po absolvování obchodní akademie uměl především:

- účtovat ručně a písemně v analytické a syntetické evidenci,
- vystavovat potřebné doklady,
- vyhotovovat na počítači podnikové písemnosti,
- provádět účetní závěrku a uzávěrku,
- rychle se orientovat v zakladatelském rozpočtu, rozvaze a ve výkazu zisku a ztrát.

Obchodní akademie studenty v průběhu studia připravuje na další vzdělávání, zejména na studium na vysoké škole či vyšší odborné škole. Absolventi nachází uplatnění na trhu práce v ekonomické sféře jako ekonom, účetní, sekretářka a v dalších ekonomicko-administrativních funkcích a pozicích.

² Inovace ŠVP. *Obchodní akademie Pelhřimov* [online]. 2009 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <<http://oa-pe.cz/cz/projekty/inovace-svp>>

2.3 Specifika výuky účetnictví

V průběhu výuky účetnictví na obchodních akademiích musí učitel respektovat některá specifika vyplývající ze zařazení předmětu do učebního plánu a z jeho charakteru významného pro profil absolventa.³

Prvním specifickým rysem je složení maturitní zkoušky z předmětu účetnictví ve čtvrtém ročníku. Skládá se z praktické části a na většině škol i z části ústní. Druhým důležitým rysem jsou dovednosti, které žáci v průběhu studia získají a následně využijí v budoucím povolání.

V následující části bych ráda tyto dva specifické rysy popsala.

2.3.1 Účetnictví jako maturitní předmět

Významnou součástí praktické maturitní zkoušky je účetnictví, které se v současném systému školství skládá na všech obchodních akademiích **z písemné části**. Tato dílčí část prověří studentovu znalost využívání účetních standardů v praxi. Na některých školách je účetnictví zařazeno i mezi ústními zkouškami. Myslím si, že **ústní část** maturitní zkoušky by se měla konat na všech školách, kde se účetnictví vyučuje, protože tato neméně důležitá část umožňuje zjistit, jak student danému tématu rozumí nehledě na doplňkovém zjištění, jako je schopnost komunikace, slovní zásoba, vyznání se v souvislostech (propojitelnost s ekonomikou a všeobecným přehledem). Učitel má možnost poznat hloubku studentových vědomostí a znalostí předmětu jako celku. V dnešní době se studenti omezují jen na heslovité odpovědi, proto je naším cílem od prvních vyučovacích hodin studenty připravovat na to, aby byli schopni několik minut souvisle mluvit a diskutovat o daném tématu.

V rámci maturitní zkoušky, nehledě na předmět, je důležité studenta zbytečně nestresovat a samotnou zkoušku podat jako diskuzi o exaktním tématu, kdy jsou si všechny strany stejně rovny. Toto může studentovi dodat sebedůvěru a nalézt schopnosti, jež ani sám student netuší. Nastalý stres může naopak i sebelépe připraveného studenta zablokovat a celkový výsledek maturitní zkoušky pokazit.

³ ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ, K. *Didaktika základů účetnictví*. Praha: Oeconomica, 2011, s. 16

2.3.2 Tvorba dovedností v účetnictví

Cílem předmětu účetnictví je připravit žáky na výkon budoucího povolání, nejčastěji na pozici účetních. Abychom požadovaného cíle dosáhli, musí žáci získat řadu dovedností spojených s touto profesí. V rámci studia vytvoříme dostatečný prostor pro procvičování učiva a samostatnou práci žáků, je tedy nezbytné rozdělit třídu na skupiny a zadávat pravidelně domácí cvičení.

2.3.2.1 Organizační forma výuky

Pro úspěšné vytvoření dovedností v účetnictví je nutné snížit počet žáků ve třídě a rozdělit třídu na **dvě skupiny**. Učitel se v malém počtu žáků může věnovat jednotlivým potřebám studentů. Žáci v menších skupinách se lépe zapojují do vyučování, vyjadřují své názory a nebojí se před menším počtem spolužáků zeptat učitele, pokud nějakému pojmu nebo příkladu v látce neporozumí.

Při výuce je důležité vhodně kombinovat organizační formy výuky⁴. **Hromadnou formu výuky (frontální vyučování)** využijeme při výkladu nové látky. Při opakování je nejlepší využít **skupinového vyučování**, při kterém učitel rozdělí žáky do skupinek a připraví kvízy a soutěže. Dále vyčleníme v hodinách určitý čas na **samostatnou práci** žáků. Organizační formou vyučování v mimoškolním prostředí jsou **exkurze**, které podporují názornost vyučování a ukazují praktický význam osvojených poznatků.

2.3.2.2 Domácí cvičení v účetnictví

Během výuky účetnictví nelze zvládnout všechny typové příklady ve škole. Důležitou součástí výuky se stávají domácí cvičení. Učitel musí řádně kontrolovat samostatné vypracování. Povzbudíme žáky větou, že nevádí, pokud udělají v domácím úkolu chybu nebo si nebudou vědět rady. Na dalším cvičení vždy společně s žáky úkoly projdeme a vysvětlíme nejasnosti.

⁴ SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: Grada Publishing a. s., 2007, s. 220

2.4 Uspořádání učiva

Uspořádání učiva slouží k zabezpečení vztahů mezi předměty, které se vyučují na obchodních akademiích. V ekonomických i neekonomických předmětech rozlišujeme dva způsoby uspořádání učiva, lineární a koncentrické.

Při lineárním uspořádání učiva na sebe témata navazují časově v jedné řadě. Dříve probírané učivo dostatečně upevňujeme a opakujeme, v dalších tematických celcích nedochází k prohlubování a rozšiřování problematiky. Důležitým předpokladem je zvládnutí dřívější látky, žáci se tak mohou při výuce nového učiva opřít o již známé poznatky.

Koncentrické uspořádání se využívá při výuce účetnictví. Důvodem zavedení koncentrických okruhů je oddělení obecných základů od účtování podle platné právní úpravy, návaznost na ekonomické předměty, přiměřenost a upevnění učiva. **První koncentrický okruh** je zařazen na většině obchodních akademií do druhých ročníků. Výběr učiva je velmi důležitý, žáci by se měli naučit účtovat nejběžnější účetní případy. Během výuky učitel zdůrazňuje názvy účtů a zcela vynechá jejich číselné označení. Při účtování konkrétních účetních operací se vyučující pravidelně dotazuje žáků na zdůvodnění, proč se účtuje právě tímto způsobem, předcházíme tak mechanickému učení.

Při výuce **druhého koncentrického okruhu** si vytvoříme pro účely výuky hypotetický účtový rozvrh na základě platné směrné účtové osnovy. Žáky seznámíme se specifickými účetními případy v jednotlivých oblastech a začneme používat čísla a názvy účtů. Do výuky zařadíme rovněž práci s příslušnými právními předpisy, např. Zákonem o účetnictví nebo Českými účetními standardy, a tím zabezpečíme, že žáci budou schopni po absolvování školy samostatně aktualizovat své poznatky.

2.5 Didaktické zásady při výuce účetnictví

Didaktické zásady jsou obecnými požadavky na organizaci a průběh vyučovacího procesu, které se formulovaly prostřednictvím zkušeností učitelů a pedagogických experimentů.⁵ Velmi podrobně je popsal J. A. Komenský ve své knize **Velká didaktika**, kde

⁵ ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ, K. *Didaktika základů účetnictví*. Praha: Oeconomica, 2011, s. 24

uvedl 23 zásad rozdělených do tří skupin. V dalším textu se zaměříme na šest zásad, které považuji za podstatné pro práci učitele účetnictví, a při jejichž respektování můžeme při výuce dosáhnout maximální efektivnosti a účinnosti.

2.5.1 Zásada soustavnosti

Účetnictví tvoří ucelenou soustavu učiva se svou vnitřní logikou, proto je důležité, aby učitel žáky v úvodu každé vyučovací hodiny seznámil s obsahem a strukturou výkladu a v průběhu výuky zdůrazňoval vazby probírané problematiky, aby žáci mohli zapojovat získané poznatky do systému poznatků již dříve osvojených. Logicky uspořádané učivo si žák snáz zapamatuje.

2.5.2 Zásada přiměřenosti

Významnou rolí při uplatnění zásady přiměřenosti je přehled a informovanost učitele o mezipředmětových vztazích, které ovlivní naše rozhodování o tom, co je pro žáky přiměřené a vhodné a co naopak přenecháme do vyšších ročníků, kde žáci mají větší rozsah znalostí z ekonomiky a dalších předmětů a budou učivo schopni lépe pochopit. Velmi důležité je i nepodceňovat znalosti žáků, mohlo by dojít ke snížení zájmu o dané učivo.

2.5.3 Zásada trvalosti

Pro uplatnění zásady trvalosti musíme vybrat takové učivo, které má být trvale zapamatováno a v dalších hodinách se k pojmům průběžně vracet a opakovat. Některé poznatky, s nimiž budeme při výuce pracovat, nemají trvalý charakter. Jedná se především o učivo související s platnou právní úpravou účetnictví, podléhající častým změnám. Žáky vedeme k tomu, aby byli schopni si úpravy v příslušných předpisech sami dohledat a využít je ke své práci. Např. nezadáme třídu domácí úkol, aby se nazpaměť učili odpisové sazby pro jednotlivé skupiny dlouhodobého majetku, ale dbáme na to, aby se žáci dokázali zorientovat v tabulce odpisových sazeb.

2.5.4 Zásada vědeckosti

Za využití zásady vědeckosti můžeme považovat např. to, že při výuce oceňování zásob při výdeji ze skladu žáky seznámíme s různými způsoby oceňování. Nyní je na úvaze učitele, do jaké hloubky se bude této problematice věnovat. Myslím si, že je vhodné při

výkladu metody FIFO zároveň žákům představit i zakázanou metodu LIFO a ukázat tím rozdílný dopad na vykazování majetku a výsledku hospodaření účetní jednotky a na příkladech vysvětlit, proč se tento způsob v České republice nepoužívá.

2.5.5 Zásada názornosti

Při uplatňování této zásady se učitel snaží o zapojení všech smyslů, tak aby došlo k aktivizaci žáků a vytvoření konkrétních představ. Uvádíme příklady, schémata účtování, tabulky a nezapomínáme na didaktickou techniku. Dohlížíme, aby nedocházelo k učení se jednotlivých schémat nazpaměť, ale ke skutečnému pochopení dané problematiky.

2.5.6 Zásada uvědomělosti a aktivního přístupu

Nezbytným předpokladem této zásady je rozlišení, zda-li se jedná o výklad, procvičování či ověřování učiva a poté správně zvolíme aktivizující metody, které jsou vhodné pro jednotlivé fáze vyučovacího procesu. Žáci si nejlépe osvojí takové poznatky, ke kterým dospěli vlastní myšlenkou. V průběhu výkladu učitel klade řečnické otázky a podněcuje žáky nad problémem v duchu přemýšlet. Učitel se snaží propojovat výklad s příklady, které studenti znají z jiných předmětů, nejčastěji z ekonomie. Aktivizující metodou při procvičování učiva je samostatná práce žáků s minimálním zasahováním kantora.

2.6 Didaktické pomůcky

Pro výklad účetnictví je důležité využívat didaktické pomůcky. Jejich význam spočívá ve zvyšování zájmu žáků, podporuje koncentraci a stálou pozornost při výuce. Nejčastěji se používá **psaní na tabuli**, kam učitel přehledně a čitelně zapisuje schémata (např. schéma majetku podniku), či výkladové příklady (např. výpočet hrubé a čisté mzdy).

Pro urychlení práce lze využívat **prezentace**, ve kterých máme schémata a příklady předem připraveny. K oživení výuky nám pomohou barevné animace.

Studenti si výklad zapisují do **sešitů**. Od prvních hodin je klademe důraz na pečlivost zápisků, nepřepisování čísel a opravování pouze dovořeným způsobem. Motivační, v tomto případě, bude namátková kontrola vlastních zápisků za určité kladné hodnocení do prospěchu žáků. Dále je důležitá **práce s učebnicí**. Na většině obchodních akademií se k výuce využívají

učebnice od P. Štohla, jehož třídlínný soubor učebnic je každoročně aktualizován. Problémy s aktualizací u jeho učebnic nevznikají, protože se aktualizované vydání připravuje v polovině kalendářního roku, tak aby na obchodních akademiích byla k dispozici od začátku nového školního roku. Současně s učebnicí je vydávána také Sbírka příkladů, která slouží ke kontrole osvojení učiva a je podkladem pro domácí cvičení.

V 1. koncentrickém okruhu není vhodná výuka **na počítačích**, nemuselo by dojít k pochopení souvislostí mezi tématy. Proto upřednostníme vyplňování písemnosti, jako jsou formuláře a různé doklady pospolu a procvičování na PC přenecháme vyšším ročníkům.

2.7 Příklady ve výuce účetnictví

V účetnictví je nutné využívat příklady častěji než v jiných předmětech, aby si žáci osvojili dovednost účtovat běžné účetní případy podnikatelského subjektu. Pro správné vytvoření návyků je důležitá gradace příkladů, tedy postupné zvyšování náročnosti. Cílem práce s příklady je prohloubit vlastnosti, které žáci využijí v budoucím povolání, tedy pečlivost, přesnost a důslednost.

Příklady hojně využíváme ve všech fázích vyučovacího procesu.⁶

Při vysvětlování nového učiva s žáky procvičujeme nově probírané účetní případy, aby došlo k upevnění a prohloubení znalostí. Volíme příklady jednoduché a stručné.

K procvičování vybíráme obtížnější příklady, u kterých žáci musí používat již dříve osvojené poznatky. Dochází k upevnění vědomostí a dovedností.

Zařazení příkladů, které jsme probírali před delším časem, je vhodné při **prověřování a zkoušení** žáků. Zajistíme, že se žáci budou vracet k učivu, které se vyučovalo před delším časovým obdobím, a žáci pochopí, že každá látka je potřebná pro pochopení a osvojení nově probíraných témat.

Nejobtížnější formou opakování jsou souvislé příklady, které slouží k přípravě na písemnou část maturitní zkoušky. Žáci za pomoci komplexních příkladů pochopí celý systém účetnictví, vzájemné vazby a souvislosti jednotlivých účetních operací.

⁶ ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ, K. *Didaktika základů účetnictví*. Praha: Oeconomica, 2011, s. 35

2.8 Vyučovací metody při výuce účetnictví

V didaktice účetnictví se pod pojmem vyučovací metoda rozumí specifický způsob uspořádání činností učitele a žáků, rozvíjející vzdělanostní profil žáka působící v souladu se vzdělávacími a výchovnými cíli.⁷ Funkce vyučovacích metod je především vzdělávací, ale svoji úlohu zastupuje i po stránce výchovné.

V didaktické teorii se setkáváme s různými přístupy ke členění vyučovacích metod.

V následujícím textu se zaměříme na metody, které se využívají nejčastěji při výuce účetnictví. V rámci vyučování má velký význam slovo učitele i žáka, jak slovo mluvené tak psané.⁸

2.8.1 Mluvená komunikace verbální

Při mluvené komunikaci využíváme v účetnictví zejména:

- **vysvětlování**, aby žáci pochopili v účetním životě hlubší souvislosti. Učivo si v rámci tematického celku rozdělíme na menší dílčí části, které postupně žákům předkládáme;
- **vyprávění** je metodou líčení určité situace, procesu nebo činnosti. Žákům vyprávíme zkušenosti z účetní praxe a hospodářského života (např. jak se provádí inventura v podniku anebo přeceňování zboží ve skladu);
- **instrukce** je metoda, při níž učitel rozdává žákům pokyny, jak se postupuje při určité práci. Užijeme ji např. při výuce účetnictví na počítači, kde žáky nasměrujeme ke správnému vyplňování účetních dokladů v účetním programu.

2.8.2 Psaná komunikace verbální

Při psané komunikaci používáme:

- **práci si učebnicí**, která má v účetnictví důležitou úlohu. Obsahuje nové pojmy, tabulky, schémata, poskytuje příklady k procvičení ve škole a úkoly pro domácí práci žáků;

⁷ VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H., *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2011, s. 189

⁸ ASZTALOS, O. *Ekonomické vzdělávání v systému středního a vyššího školství v České republice*. Praha: VŠE 1996, s. 174

- **pracovní sešity** slouží k zachycení sdělovaných poznatků učitelem. Žáci si do sešitů vypracovávají příklady, kreslí schémata a účtují;
- **zápis na tabuli** doplňuje mluvený projev učitele. Dáváme si pozor na přehledný zápis, na umístění účtů na tabuli, jejich umístění a uspořádání.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část má dvojí podobu. Nejprve budeme opakovat a prohlubovat znalosti žáků z ekonomiky v didaktickém rozboru o majetku podniku. Na tyto znalosti navážeme zcela novými poznatky a přesuneme se do didaktického rozboru o rozvaze.

3.1 Výchovně vzdělávací cíl

Tematický celek Rozvaha tvoří základy v soustavě učiva účetnictví. Žáci na základě rozvahy pochopí jednak podstatu dvojího pohledu na majetek a současně podstatu podvojného účetnictví.

Celý tematický celek by měl mít rozsah minimálně šesti vyučovacích hodin. Velikou výhodou je, že poznatky z tohoto tematického celku budeme s žáky procvičovat i v dalších hodinách, tím, že u každého účetního případu, kterým se budeme v následujících tematických celcích zabývat, se žáky procvičíme, zda se účetní případ dotýká změn aktiva nebo pasíva a jestli dochází k přírůstku nebo k úbytku. Žákům opakování pomůže ke správnému zaúčtování a pochopení zrovna probíraného tématu.

Učivo můžeme rozdělit do vyučovacích hodin následujícím způsobem⁹:

1. hodina – podstata a forma rozvahy,
2. hodina – členění rozvahy,
3. hodina – procvičení struktury rozvahy,
4. hodina – pojmy spojené s rozvahou,
5. hodina – změny rozvahových stavů,
6. hodina – procvičování změn rozvahových stavů.

⁹ ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ, K. *Didaktika základů účetnictví*. Praha: Oeconomica, 2011, s. 60

3.2 Úvodní opakování

Na začátku výuky nahlédneme do historie účetnictví. V praxi se účetnictví používalo již před mnoha stoletími. Obchodníci a řemeslníci si na počátku podnikání sestavovali soupisy majetku a závazků a po určitém období podnikatelské činnosti vypracovali nový soupis a porovnali, zda došlo ke zvýšení vlastních zdrojů. Tato zjednodušená evidence ale nestačila, a tak se účetnictví postupně vyvíjelo a zdokonalovalo až do té podoby, kterou známe dnes. Se třídou projdeme ilustrační příklad¹⁰ v učebnici, kde na zjednodušeném příkladu žákům demonstrujeme, jak je významné a důležité si správně sepsat majetek a zdroje krytí.

Problematiku majetku podniku žáci znají z 1. ročníku, z předmětu ekonomika. Je ale nezbytné zařadit opakování základních pojmů v potřebném rozsahu a hloubce. Společně s žáky zopakujeme znalosti učiva ekonomiky na příkladu, který obsahuje několik položek majetku a částky v korunách. Úkolem studentů je správně rozčlenit majetek a zjistit celkové konečné částky.

¹⁰ ŠTOHL, P. *Učebnice účetnictví pro střední školy a pro veřejnost*. Znojmo: Štohl Pavel Ing. – vzdělávací středisko, 2007, s. 3

Příklad 1 (Řešení viz Příloha 1)

Podnik SUN vyrábí keramické vázy K 31. 12. 2012 vykázal tento majetek:

(Roztřídte majetek do známých skupin. Drobný majetek podnik eviduje jako dlouhodobý.)

Tabulka 2 Opakování EKO 1. ročník

Složky majetku	Kč						
Pohledávky za odběrateli	325 000						
Pozemek	1 900 000						
Podniková prodejna	3 500 000						
Akcie určené k obchodování	420 000						
Peníze na běžném účtu	1 200 000						
Keramická pec	2 500 000						
200 kg keramické hlíny po Kč 50,--							
Nákladní automobil	3 000 000						
Půjčka jinému podniku - splatnost 3 roky	200 000						
3000 ks váz po 200,--							
2 počítače po Kč 50 000,--							
Software	80 000						
Celkem							
Úhrn							

Žáci nejprve sami doplní do každého trojsloupce označení majetku, tj. dlouhodobý a oběžný majetek. A potom do každého sloupečku označení podskupiny, u dlouhodobého majetku doplní hmotný, nehmotný a finanční, podskupiny u oběžného majetku jsou zásoby, pohledávky a finanční majetek. Procvičování doplníme otázkami:

- Co je to podnik?
- Jaké znáte druhy podniků? (z hlediska činnosti i právní formy podnikání)?
- Jaké jsou fáze činnosti podniku?¹¹

Po důkladném opakování začneme se samotným výkladem o jednotlivých složkách majetku podniku.

¹¹ KOUDELA, J. *Didaktika účetnictví: Díl 2*. Praha : Oeconomica, 1993, s. 7

3.3 Majetek podniku a zdroje financování majetku

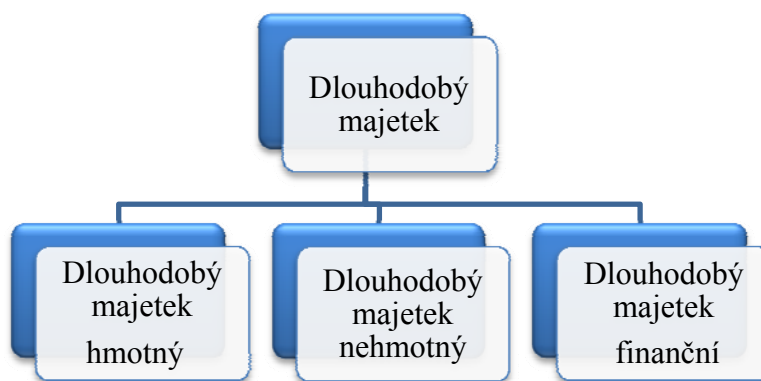
Hlavním cílem této části výkladu je, aby žáci pochopili vztah mezi majetkem podniku podle jeho složení a podle zdrojů krytí.¹² Téma otevřeme motivační otázkou, co potřebuje podnik ke své činnosti. Ze třídy by se ozývalo, že podnik potřebuje budovu, stroje, peněžní prostředky atd. Tyto náměty zapisujeme na tabuli a přejdeme k závěru, že podnik s těmito prostředky hospodaří, tj. vyrábí, prodává nebo poskytuje služby.

Shrneme, že se tyto prostředky nazývají hospodářské a označují se jako **obchodní majetek podniku**¹³. Žákům nadiktujeme definici obchodního majetku, tedy, že jsou to všechny prostředky, které podnik při své činnosti užívá. Obchodní majetek se člení na dlouhodobý a oběžný.

3.3.1 Dlouhodobý majetek

Třída si napíše do sešitů nadpis dlouhodobý majetek. Žákům rozdáme nevyplněné schéma, do kterého si doplní základní členění dlouhodobého majetku, které znají z ekonomiky.

Schéma 1 Dlouhodobý majetek

¹² Pojetí aktiv podle Koncepčního rámce IFRS se nebudeme v prvním koncentrickém okruhu zabývat z důvodu nepřiměřené náročnosti. Zaměříme se na důkladné pochopení majetku podle české právní úpravy.

¹³ ŠTOHL, P. *Učebnice účetnictví pro střední školy a pro veřejnost*. Znojmo: Štohl Pavel Ing. – vzdělávací středisko, 2007, s. 18

Na základě schématu zopakujeme, že se jedná o majetek, který podniku slouží po dobu delší než jeden rok, během používání neztrácí svou původní formu, pouze dochází k postupnému opotřebovávání.

Dlouhodobým hmotným majetkem (DHM) se rozumí:

1. pozemky, budovy, stavby bez ohledu na výši ocenění,
2. samostatné movité věci s dobou použitelnosti delší než 1 rok a od výše ocenění určené účetní jednotkou.

Do dlouhodobého hmotného majetku řadíme i další skupiny, např. pěstitelské celky trvalých porostů, základní stádo, tažná zvířata. Pro základní výklad nám postačí dvě výše uvedené členění. Zdůrazníme, že pořizovací cena pro zařazení do DHM¹⁴ musí být dle zákona o daních z příjmu vyšší než 40 000 Kč. Pro účely účetnictví si každá účetní jednotka může stanovit svoji vlastní hranici pro zařazení, ale většina z nich tuto hranici respektuje. Pokud nastane situace, že podnik nakoupí majetek s pořizovací cenou nižší než 40 000 Kč, účetní jednotka ho zařadí do **drobného dlouhodobého majetku**. Majetek je evidován jako zásoby, konkrétně zásoby materiálu. Danou problematiku se žáky zopakujeme na příkladu.

¹⁴ Upřesníme, že zákon o dani z příjmů definuje hmotný majetek takto: „Hmotným majetkem se pro účely tohoto zákona rozumí

a) samostatné movité věci, popřípadě soubory movitých věcí se samostatným technicko-ekonomickým určením, jejichž vstupní cena je vyšší než 40 000 Kč a mají provozně-technické funkce delší než jeden rok,

b) budovy, domy a byty nebo nebytové prostory vymezené jako jednotky zvláštním předpisem,

c) stavby, s výjimkou

1. provozních důlních děl,

2. drobných staveb na pozemcích určených k plnění funkcí lesa, sloužících k zajišťování provozu lesních školek nebo k provozování myslivosti, pokud jejich zastavěná plocha nepřesahuje 30 m² a výšku 5 m,

3. oplocení sloužícího k zajišťování lesní výroby a myslivosti, které je drobnou stavbou,

d) pěstitelské celky trvalých porostů s dobou plodnosti delší než tři roky vymezené v odstavci 9,

e) dospělá zvířata a jejich skupiny, jejichž vstupní cena je vyšší než 40 000 Kč,

f) jiný majetek vymezený v odstavci 3. “ Zákon o daních z příjmů. Businesscenter.cz [online]. 2013

[cit. 2013-08-20] Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/dprij/cast3.aspx>.

Příklad 2 (Řešení viz Příloha 2)

Účetní jednotka si stanovila hranici pro zařazení do dlouhodobého hmotného majetku vyšší než 40 000 Kč. Rozhodněte, zda majetek patří do dlouhodobého hmotného majetku či ho účetní jednotka zařadí do drobného hmotného majetku.

1. Osobní automobil, pořizovací cena 300 000 Kč.
2. Telefon se záznamníkem, pořizovací cena 15 000 Kč.
3. Počítač, pořizovací cena 41 000 Kč.

Dlouhodobým nehmotným majetkem (DNM) se rozumí patenty, licence, koncese, vydavatelská a autorská práva, software aj. Doba použitelnosti je delší než jeden rok a pořizovací cena dle zákona o daních z příjmů musí být vyšší než 60 000 Kč. Pokud položky majetku nepřekročí hranici 60 000 Kč, účetní jednotka eviduje tento majetek jako **drobný dlouhodobý nehmotný majetek**. Uvedeme jednoduchý příklad.

Příklad 3 (Řešení viz Příloha 3)

Účetní jednotka A si stanovila limit pro zařazení do dlouhodobého nehmotného majetku vyšší než 60 000 Kč. Rozhodněte, zda majetek patří do dlouhodobého nehmotného majetku či do drobného dlouhodobého nehmotného majetku.

1. Podnik nakoupil program na vedení účetnictví, pořizovací cena 70 000 Kč.
2. Za 3 měsíce si podnik koupil program na projektování za 40 000 Kč.

Dlouhodobý finanční majetek (DFM) nemá stanovenou hranici pro zařazení do dlouhodobého finančního majetku. Patří sem např. cenné papíry s předpokládanou dobou držení přesahující jeden rok, poskytnuté dlouhodobé půjčky a úvěry.

Problematikou dlouhodobého nehmotného a finančního majetku se budeme ve větší hloubce probírat ve vyšším ročníku.

Po vysvětlení dlouhodobého majetku se třídou opakujeme a ptáme se žáků:

- Co je charakteristické pro dlouhodobý majetek?
- Jaká je stanovená výše pro zařazení do dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku?
- Kam zařadíme cenné papíry, které se podnik rozhodl držet déle než 1 rok?
- Kam řadíme patenty a licence?

V následujícím rozhovoru se studenty dospějeme k závěru, že některé složky majetku musí mít podnik k dispozici trvale nebo delší dobu, jiné se hned spotřebují a je třeba v krátkém časovém období opatřovat nové. A přecházíme k výkladu o oběžném majetku.

3.3.2 Oběžný majetek

Základní charakteristikou oběžného majetku je jeho schopnost měnit během hospodářské činnosti svoji formu a dochází k jeho jednorázové spotřebě. Do oběžného majetku řadíme zásoby, krátkodobý finanční majetek a pohledávky.

Mezi **zásoby** patří materiál, zboží, výrobky a nedokončená výroba. Uvedeme několik typických příkladů z učebnice. Můžeme nechat žáky vymyslet vlastní příklady na zásoby a výklad obohatit.

Ke krátkodobému uložení dočasně volných peněžních prostředků slouží **krátkodobý finanční majetek**. Peněžním prostředkem je hotovost v pokladně a vklady na bankovním účtě u peněžního ústavu. V širším pojetí do této skupiny řadíme ceniny, kterými se rozumí poštovní známky, kolky, dálniční nálepky, telefonní karty, zakoupené stravenky do provozoven veřejného stravování. Ceniny v určitých situacích nahrazují peníze. Dále patří do krátkodobého finančního majetku cenné papíry, jejichž splatnost je nejvýše jeden rok anebo je účetní jednotka do jednoho roku prodá.

Pohledávkou rozumíme nárok podnikatele na úhradu peněžní částky od dlužníka. Podnikatel má roli věřitele. Třídě uvedeme příklady pohledávek, např. faktura odběrateli za prodej zboží, poskytnutá záloha zaměstnanci anebo přeplatek na daních.

Při opakování oběžného majetku se třídy ptáme:

- Jaká je základní charakteristika oběžného majetku?
- Co řadíme mezi ceniny?
- Co je to pohledávka?
- Vyjmenujte alespoň 3 druhy zásob.

3.3.3 Zdroje financování majetku

Při výkladu o zdrojích financování majetku podniku třídě vysvětlíme, odkud podnik získává při založení svůj majetek, z jakých zdrojů. Může jít o vlastní kapitál, který podnikatel do podnikání vložil anebo o cizí zdroje, které si podnikatel při nedostatku vlastních zdrojů vypůjčil.

Vlastní kapitál je součtem dlouhodobého majetku, peněžních prostředků, cenin, zásob, pohledávek po odečtení stavu závazků. Pro třídu bychom uvedli jako příklad vlastního kapitálu např. vklady podnikatele do osobního majetku firmy.

$$\text{VLASTNÍ KAPITÁL} = \text{MAJETEK} - \text{ZÁVAZKY}$$

Cizí kapitál reprezentují bankovní úvěry a závazky vůči zaměstnancům, dodavatelům, institucím sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění atd. **Úvěrem** jsou peněžní prostředky, které peněžní ústav na základě smlouvy o poskytnutí úvěru půjčí podniku. Úvěry dělíme na krátkodobé s dobou splatnosti do jednoho roku a dlouhodobé, kde je doba splatnosti nad jeden rok.

Závazek má účetní jednotka v momentě, kdy jiné účetní jednotce něco dluží. Mezi základní druhy závazků řadíme **závazky vůči dodavatelům**, které vznikají v případě, že si od jiné účetní jednotky odebereme buď zboží, výrobky nebo službu, dodavatelé nám to vyfakturují a my – jako odběratel jsme povinni zaplatit fakturu do sjednaného termínu. Dále **závazky vůči zaměstnancům, zdravotní pojišťovně, správě sociálního zabezpečení**, kde má účetní jednotka závazky vůči zaměstnancům z titulu nevyplacených mezd, zdravotním pojišťovnám z titulu neuhrazeného zdravotního pojištění a správě sociálního zabezpečení

z titulu neuhrazeného sociálního pojištění. A **závazek vůči finančnímu úřadu** v případě, že má účetní jednotka závazek z titulu nezaplacených daní.

U zdrojů krytí zdůrazníme žákům zejména vztah podnikatele ke zdrojům majetku.

Při opakování se žáků dotazujeme:

- Co je to vlastní kapitál?
- Jak členíme dle doby splatnosti úvěry?
- Jaké znáte druhy závazků?

Pro důkladné zopakování vlastních a cizích zdrojů a jejich vzájemných poměrů rozdáme příklad, který se třídou vyřešíme společně.

Příklad 4 (Řešení viz Příloha 4)

Jedná se o vlastní nebo cizí druh financování majetku?

Tabulka 3 Zadání příkladu na zdroje krytí majetku¹⁵

Č.	Text	Zdroje financování majetku
1.	Podnikatel vkládá z osobního vlastnictví do podniku automobil	
2.	Podnikatel z úvěru zaplatil fakturu dodavateli za nákup nového stroje	
3.	Podnikatel přijal od svého známého půjčku v hotovosti	
4.	Podnikatel přijal počítač jako dar do podnikání	
5.	Podnikatel provádí výpočet mezd zaměstnancům k 31. prosinci (výplata provedena 20. ledna příštího roku)	

Pro studenty připravíme komplexní příklad, na kterém upevníme znalosti o majetku podniku a zdrojích financování.

¹⁵ ŠTOHL, P. *Učebnice účetnictví pro střední školy a pro veřejnost*. Znojmo: Štohl Pavel Ing. – vzdělávací středisko, 2007, s. 22

Příklad 5 (Řešení viz Příloha 5)

Tabulka 4 Komplexní příklad

<u>A. Majetek a jeho formy</u> Zařaďte do příslušného sloupce (označte křížkem) jednotlivé položky majetku:																								
MAJETEK	Dlouhodobý majetek	Oběžný majetek																						
Peníze na běžném účtě Osobní automobil za 240 000 Kč Budova Nedokončená výroba Ceniny																								
<u>B. Zdroje financování majetku</u> Zařaďte do příslušného sloupce (označte křížkem) jednotlivé položky zdrojů financování:																								
ZDROJE FINANCOVÁNÍ	Vlastní zdroje	Cizí zdroje																						
Přijaté dary Závazky vůči dodavatelům Bankovní úvěry Zisk z podnikání Nevyplacené mzdy zaměstnancům																								
<u>C. Majetek podniku a zdroje financování majetku</u> Určete, zda následující položky patří do majetku podniku nebo do zdrojů financování majetku:																								
Bankovní úvěry Peníze na běžném účtě Nedokončená výroba Ceniny Zisk z podnikání Nevyplacené mzdy zaměstnancům Osobní automobil za 240 000 Kč Budova Přijaté dary Závazky vůči dodavatelům	<table border="1"> <tr> <td colspan="2"><u>MAJETEK</u></td> </tr> <tr> <td>Dlouhodobý</td> <td>.....</td> </tr> <tr> <td>Oběžný</td> <td>.....</td> </tr> <tr> <td></td> <td>.....</td> </tr> <tr> <td></td> <td>.....</td> </tr> <tr> <td colspan="2"><u>ZDROJE FINANCOVÁNÍ</u></td> </tr> <tr> <td>Vlastní</td> <td>.....</td> </tr> <tr> <td></td> <td>.....</td> </tr> <tr> <td>Cizí</td> <td>.....</td> </tr> <tr> <td></td> <td>.....</td> </tr> <tr> <td></td> <td>.....</td> </tr> </table>		<u>MAJETEK</u>		Dlouhodobý		Oběžný						<u>ZDROJE FINANCOVÁNÍ</u>		Vlastní				Cizí					
<u>MAJETEK</u>																								
Dlouhodobý																								
Oběžný																								
																								
																								
<u>ZDROJE FINANCOVÁNÍ</u>																								
Vlastní																								
																								
Cizí																								
																								
																								

3.4 Inventura majetku a závazků

Inventurou se rozumí zjišťování skutečného stavu majetku a závazků, jejich ocenění a písemné zaznamenávání.

Podle způsobu zjišťování skutečného stavu rozlišujeme **fyzickou inventuru**, při níž účetní jednotka zjišťuje skutečný stav zvážením, přepočítáním nebo přeměřením. Provádíme ji u takového druhu majetku, který má hmotnou povahu. Při **dokladové inventuře** se správnost zůstatku účtu ověří za pomoci účetních dokladů. Používá se u takových položek, u kterých nelze provést fyzickou inventuru, např. pohledávky se zákazníky, závazky vůči dodavatelům apod.¹⁶

Pro každou položku majetku se vyhotoví inventurní soupis, který podepisuje osoba odpovědná za provedení inventury.

3.5 Rozvaha podniku

Při výkladu nastíníme podstatu, obsah a funkce rozvahy, v dalších hodinách pokračujeme umístěním aktiv a pasív v rozvaze a jejich základními vztahy. Tyto vzájemné vztahy musí žáci umět zdůvodnit. Výuku obohacujeme kresbou na tabuli či promítáním prezentace.

3.5.1 Aktiva a pasíva

Těžištěm celého tematického celku je objasnění dvojího pohledu na majetek. Žáci si musí uvědomit, že se na majetek díváme ze dvou hledisek:¹⁷

1. **z hlediska konkrétní formy**, v níž jsou nejrůznější hospodářské prostředky vázány,
2. **z hlediska zdrojů**, jimiž jsou hospodářské prostředky financovány.

¹⁶KOVANICOVÁ, D. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. Praha: Polygon, 2007, s. 44

¹⁷KOVANICOVÁ, D. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. Praha: Polygon, 2007, s. 5

Žákům rozdáme slepé schéma na dvojí pohled na majetek, které společně doplníme.

Schéma 2 Dvojí pohled na majetek¹⁸

V průběhu výuky žáky naučíme správně sepisovat majetek, vhodně ho uspořádat do stejnorodých skupin, jak z hlediska druhů, tak i z hlediska zdrojů krytí.

Majetek podniku, který je uspořádaný podle složení nazýváme **aktiva**. Patří sem peněžní prostředky, dlouhodobý majetek, zásoby a pohledávky.

¹⁸ ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ, K. *Didaktika základů účetnictví*. Praha: Oeconomica, 2011, s. 62

Majetek podniku, který je uspořádaný podle původu majetku, tedy z jakých finančních zdrojů byl pořízen, nazýváme **pasíva**. Mezi pasíva patří hlavně vlastní kapitál podnikatele, úvěry a závazky.¹⁹

Dvojitá klasifikace majetku představuje základní kámen účetnictví, na němž je založeno účetnictví jako systém. Výchozím metodickým prvkem je bilanční princip, v níž platí, že součet aktiv se musí rovnat součtu pasív. Platí tato bilanční rovnice:

$$\text{AKTIVA} = \text{PASÍVA}$$

Rozvaha je přehled o aktivech a pasívech podniku k určitému okamžiku. Jednou z možných forem rozvahy je tzv. T-forma, tabulka, v jejíž levé části se uvádějí aktiva a v pravé části pasíva. Na tabuli nakreslíme ukázkou T-formy.

Schéma 1 Ukázkou T-formy

AKTIVA	Rozvaha k	PASÍVA
SLOŽENÍ MAJETKU		ZDROJE FINANCOVÁNÍ MAJETKU

Podle časového okamžiku, ke kterému se rozvaha sestavuje, rozeznáváme **zahajovací rozvahu**, která se sestavuje při založení podniku. **Počáteční rozvaha** představuje majetek, který může podnik při své činnosti v následujícím období používat a měnit svoji formu. Sestavíme ji k počátku účetního období. **Konečnou rozvahu** tvoříme na konci účetního období, ale i při ukončení činnosti a mimořádných okolnostech, např. při rozdělení či sloučení podniku. Rozvaha vyjadřuje stav majetku po uskutečnění hospodářské činnosti v daném účetním období.

Jedna z **funkcí rozvahy** je přehledné uspořádání majetku podniku a jeho zdroje financování. Další funkcí je možnost zjištění hospodářského výsledku, a to buď zisku nebo

¹⁹ ŠTOHL, P. *Učebnice účetnictví pro střední školy a pro veřejnost*. Znojmo: Štohl Pavel Ing. – vzdělávací středisko, 2007, s. 35

ztráty, který lze vypočítat jako rozdíl mezi součtem aktiv a součtem pasív (dosud známých, bez zisku), z toho vyvodíme rovnici:²⁰

$$\text{ZISK} = \text{AKTIVA} - \text{PASÍVA bez zisku}$$

Na tabuli nakreslíme přehlednou **strukturu rozvahy**²¹:

Schéma 2 Struktura rozvahy

Aktiva	Rozvaha k ...	Pasíva
1. STÁLÁ AKTIVA 1.1 Hmotný dlouhodobý majetek 1.2 Nehmotný dlouhodobý majetek 1.3 Finanční dlouhodobý majetek 2. OBĚŽNÁ AKTIVA 2.1 Zásoby 2.2 Pohledávky 2.3 Peníze ÚHRN AKTIV		1. VLASTNÍ ZDROJE 1.1 Základní kapitál 1.2 Výsledek hospodaření 2. CIZÍ ZDROJE 2.1 Úvěry 2.2 Závazky ÚHRN PASÍV
A = P		

Na základě tohoto schématu vysvětlíme žákům dvě základní skupiny v aktivech a současně dvě základní skupiny v pasívech. Žáci si musí uvědomit, že neexistuje žádný přímý vztah mezi stálými aktivy a vlastními zdroji ani mezi oběžnými aktivy a cizími zdroji. Stálá aktiva můžeme financovat jak z vlastních zdrojů, tak současně i ze zdrojů cizích. To samé platí i u oběžných aktiv.

V následujícím kroku se zaměříme na konkretizaci a zařazení do příslušných skupin jednotlivých aktiv a pasív. Tato část je nesmírně důležitá. Žáci musí dokonale zvládnout zařadit libovolné položky do aktiv nebo pasív, aby následně pochopili účtování příslušných

²⁰ KOVANICOVÁ, D. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. Praha: Polygon, 2007, s. 17

²¹ ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ, K. *Didaktika základů účetnictví*. Praha: Oeconomica, 2011, s. 64

účetních případů. Sestavování rozvahy procvičíme na příkladech, studenti se učí zařadit např. budovy, dopravní prostředky, materiál na skladě, výrobky, peníze v pokladně atd. na straně aktiv, vlastní kapitál, bankovní úvěru, dluhy zaměstnancům atd. na straně pasív.

Při opakování klademe větší pozornost položkám rozvahy, které mohou žáci snadno plést a činit jim potíže. Veliký problém budou činit položky **Odběratelé** a **Dodavatelé**. Je důležité opakovat správné zařazení pohledávek u odběratelů do aktiv a závazky u dodavatelů do pasív. Rozdíl mezi **pohledávkou** a **závazkem** jsme si vysvětlili již při rozdělení majetku podniku. Dále se domnívám, že žáky mohou ze začátku potrápít termíny **bankovní účet** a **bankovní úvěr**. Pečlivě zdůrazníme odlišení bankovní účtu v aktivech a bankovního úvěru v pasívech.

Třídy se dotazujeme:

- Jaký je rozdíl mezi položkami Odběratel a Dodavatel?
- V čem spočívá rozdíl mezi pohledávkou a závazkem?
- Jak rozlišíme pojmy bankovní účet a bankovní úvěr?

Je potřeba se průběžně v dalším studiu vracet k rozvaze, kvůli dopadům účetních případů na rozvahu.

3.5.2 Základní pojmy spojené s rozvahou

Nedílnou součástí učiva jsou základní pojmy, se kterými by se měli žáci seznámit a následně je běžně při výuce používat. O tyto pojmy se budou žáci opírat po celou dobu studia účetnictví.

Začneme pojmem **rozvahový okamžik**, který musí být vždy na každé rozvaze výslovně uveden, protože rozvaha je přehledem majetku účetní jednotky k určitému okamžiku.

Dalšími důležitými pojmy jsou rozvahy řádné a mimořádné. Pro **rozvahu řádnou** je rozvahovým okamžikem konec jednoho a začátek druhého účetního období. **Rozvahu mimořádnou** sestavuje k jinému rozvahovému okamžiku, v případě když potřebujeme znát přesný stav majetku účetní jednotky, např. při povodni. Při vysvětlování těchto dvou pojmů vycházíme z účetního období a rozvahového okamžiku.

Dále studentům vysvětlíme rozdíl mezi **rozvahovou položkou** a **rozvahovým stavem**. Rozvahová položka je slovní označení druhu majetku nebo zdroje krytí. Rozvahový stav je celkový součet aktiv nebo pasív rozvahy.

Hospodářskou operací se rozumí skutečnost, ke které v účetní jednotce došlo a která má určitý vliv na majetek účetní jednotky. Je třeba tutu skutečnost doložit účetním dokladem a tím se stává **účetním případem**²².

Účetní období je nepřetržitě po sobě jdoucích 12 kalendářních měsíců, tj. rok kalendářní. Sestavení rozvahy je náročné a nelze jej provádět každý den anebo měsíc. Je tedy potřebné najít vhodně dlouhý interval, který nesmí být příliš krátký ani příliš dlouhý a musí být jednotný pro všechny účetní jednotky. Takto stanovený interval je právě účetní období, které jak jsme si řekli, je stanoveno na jeden rok. Vymezení roku hospodářského (tj. 12 po sobě jdoucích měsíců, které začínají jindy než 1. ledna) je vhodné ponechat až na druhý koncentrický okruh.

3.5.3 Změny rozvahových stavů

Vyvrcholením tematického celku je rozbor změn rozvahových stavů. Se třídou docházíme k poznatku, že rozvaha zachycuje stav majetku účetní jednotky ze dvou hledisek k určitému okamžiku. Majetek se v průběhu účetního období mění a je nutné tyto změny zachytit v účetnictví. Změny rozvahových stavů se studenti nejlépe naučí na výkladovém příkladu.

²² ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ, K. *Didaktika základů účetnictví*. Praha: Oeconomica, 2011, s. 66

Při následujícím výkladu budeme se třídou vycházet z počáteční rozvahy:

Aktiva	Počáteční rozvaha (v tis. Kč)		Pasíva
Peníze v pokladně	100	Základní kapitál	200
Peníze na běžném účtě	200	Bankovní úvěr	10
Pohledávky za odběrateli	60	Závazky dodavatelům	150
Aktiva celkem	360	Pasíva celkem	360

Pro větší přehlednost uvádíme částky v rozvaze v tisících Kč. Změny rozvahových stavů si ukážeme na těchto vybraných účetních případech:

1. Odběratelé uhradili na běžný účet podniku splatnou fakturu	60 000,-
2. Dodavatelská faktura za dodávku materiálu (materiál převzat na sklad)	90 000,-
3. Splátka úvěru z běžného účtu	5 000,-
4. Úhrada dodavatelské faktury z bankovního úvěru	90 000,-

Jednotlivé účetní případy probíráme se postupně. Třidu pobídneme, aby si do sešitů nakreslila 8 sloupců a jednotlivé sloupce pojmenovala na straně aktiv Položka, Stav před 1. účetním případem, Změna +/-, Stav po 1. účetním případě na levé straně a to samé na pravé straně pro stranu pasív. Začíneme nejprve změnou, která se bude týkat pouze členění majetku podle druhu, tedy aktiv. V našem příkladu jsme si zvolili úhradu faktury od odběratele na běžný účet. Žáci si snadno představí, že účetním dokladem je výpis z běžného účtu. Vysvětlíme, že úhradou dochází ke snížení pohledávky za odběrateli a přibývají peněžní prostředky na běžném účtu. Máme tedy změny ve dvou rozvahových položkách:

- v aktivech se snižuje stav v položce Odběratelé
- v aktivech se zvyšuje stav na Běžném účtě

Schematické znázornění 1. změny

Tabulka 5 Schematické znázornění 1. změny

Aktiva		Rozvaha po 1. účetním případě			Pasíva		
Položka	Stav před 1. úč. př.	Změna + -	Stav po 1. úč. př.	Položka	Stav před 1. úč. př.	Změna + -	Stav po 1. úč. př.
Peníze v pokladně	100		100	Základní kapitál	200		200
Peníze na běžném účtu	200	+ 60	260	Bankovní úvěr	10		10
Pohledávky za odběrateli	60	- 60	0	Závazky dodavatelům	150		150
	Σ 360		Σ 360		Σ 360		Σ 360

AKTIVA + AKTIVA –

Nakreslíme si společně se třídou rozvahu po 1. změně:

Aktiva		Rozvaha po 1. změně		Pasíva	
Peníze v pokladně	100	Základní kapitál	200		
Peníze na běžném účtě	260	Bankovní úvěr	10		
Pohledávky za odběrateli	0	Závazky dodavatelům	150		
Aktiva celkem	360	Pasíva celkem	360		

K procvičení můžeme použít i další účetní případy, např. výběr z běžného účtu do pokladny, kde ale musíme studenty upozornit, že pro tento typ příkladu budeme muset využít účet Peníze na cestě, ale pro prvotní výklad je možné účtovat bez tohoto účtu. V žádném případě nemůžeme žákům uvést příklad dodání výrobků odběrateli, protože mezi účtem Výrobky a Odběratelé v praktickém účtování neexistuje žádná vazba.

Druhým účetním příkladem je dodavatelská faktura a příjemka materiálu. Vysvětlíme žákům, že na základě došlé faktury dojde ke zvýšení závazku (dluhu) vůči dodavatelům, protože vyúčtovaná částka nebyla dosud zaplacená. Příjemka materiálu nám zvyšuje zásobu materiálu na skladě. Účetní případ má změny ve dvou rozvahových položkách:

- v aktivech přírůstek v položce Materiál na skladě
- v pasivech zvýšení cizího zdroje v položce Dodavatelé

Schematické znázornění 2. změny:

Tabulka 6 Schematické znázornění 2. změny

Aktiva		Rozvaha po 2. účetním případě				Pasíva	
Položka	Stav před 2. úč. př.	Změna + -	Stav po 2. úč. př.	Položka	Stav před 2. úč. př.	Změna + -	Stav po 2. úč. př.
Peníze v pokladně	100		100	Základní kapitál	200		200
Peníze na běžném účtu	260		260	Bankovní úvěr	10		10
Pohledávky za odběrateli	0		0	Závazky dodavatelům	150	+ 90	240
Materiál na skladě	0	+ 90	90				
	Σ 360		Σ 450		Σ 360		Σ 450

AKTIVA + PASIVA +

Třída si společně s pedagogem nakreslí rozvahu po 2. změně:

Aktiva		Rozvaha po 2. změně		Pasíva
Peníze v pokladně	100	Základní kapitál	200	
Peníze na běžném účtě	260	Bankovní úvěr	10	
Pohledávky za odběrateli	0	Závazky dodavatelům	240	
Materiál na skladě	90			
Aktiva celkem	450	Pasíva celkem	450	

Po zápisu do sešitů a na tabuli provedeme rozbor situace a upozorníme, že došlo ke zvýšení celkového objemu majetku, který přibyl jak v druzích, tak i ve zdrojích krytí a projevilo se nám to vyšší bilanční sumou. Žákům uvádíme i další možné příklady, např.

faktura za dlouhodobý hmotný majetek, peněžitý vklad podnikatele, přijetí bankovního úvěru převodem na běžný účet (opět dochází ke zjednodušení bez účtu Peníze na cestě).

Třetí účetní případ demonstruje snížení majetku. Účetním dokladem je výpis z běžného účtu (vynecháváme pro zjednodušení položku Peníze na cestě). Dochází ke snížení peněžních prostředků, protože byly použity na splátku závazku a zároveň se snižuje bankovní úvěr. Účetní případ nám opět mění dvě rozvahové položky:

- v aktivech se snižuje položka Běžný účet
- v pasivech se snižuje položka Bankovní úvěr

Schematické znázornění 3. změny:

Tabulka 7 Schematické znázornění 3. změny

Aktiva				Rozvaha po 3. účetním případě				Pasíva			
Položka	Stav před 3. úč. př.	Změna + -	Stav po 3. úč. př.	Položka	Stav před 3. úč. př.	Změna + -	Stav po 3. úč. př.	Položka	Stav před 3. úč. př.	Změna + -	Stav po 3. úč. př.
Peníze v pokladně	100		100	Základní kapitál	200		200				
Peníze na běžném účtu	260	- 5	255	Bankovní úvěr	10	- 5	5				
Pohledávky za odběrateli	0		0	Závazky dodavatelům	240		240				
Materiál na skladě	90		90								
	Σ 450		Σ 445		Σ 450		Σ 445				

AKTIVA – PASIVA –

Nakreslíme na tabuli rozvahu po 3. změně:

Aktiva		Rozvaha po 3. změně		Pasíva	
Peníze v pokladně	100	Základní kapitál	200		
Peníze na běžném účtě	255	Bankovní úvěr	5		
Pohledávky za odběrateli	0	Závazky dodavatelům	240		
Materiál na skladě	90				
Aktiva celkem	445	Pasíva celkem	445		

Třídě zdůrazníme, že úbytek se promítne jak do členění majetku z hlediska druhů, tak i z hlediska zdrojů krytí a dochází tím ke snížení bilanční sumy. Uvádíme další příklady např. úhradu dluhu u dodavatelů z běžného účtu nebo z pokladny.

Poslední příkladem je situace, při které z bankovního úvěru zaplatíme fakturu dodavateli. Účetní doklad je výpis z úvěrového účtu. Zaplacením faktury se sníží závazek vůči dodavateli a současně se zvýší závazek vůči bance z titulu čerpání bankovního úvěru. Mění se nám dvě rozvahové položky:

- v pasivech se snižuje závazek v položce Dodavatelé
- v pasivech se zvyšuje závazek v položce Bankovní úvěry

Zakreslíme schematické znázornění 4. změny:

Tabulka 8 Schematické znázornění 4. změny

Aktiva				Rozvaha po 4. účetním případu				Pasíva			
Položka	Stav před 4. úč. př.	Změna + -	Stav po 4. úč. př.	Položka	Stav před 4. úč. př.	Změna + -	Stav po 4. úč. př.				
Peníze v pokladně	100		100	Základní kapitál	200		200				
Peníze na běžném účtu	255		255	Bankovní úvěr	5	+ 90	95				
Pohledávky za odběrateli	0		0	Závazky dodavatelům	240	- 90	150				
Materiál na skladě	90		90								
	Σ 445		Σ 445		Σ 445		Σ 445				

PASIVA + PASIVA –

Nakreslíme rozvahu po 4. změně:

Aktiva		Rozvaha po 4. změně		Pasíva	
Peníze v pokladně	100	Základní kapitál	200		
Peníze na běžném účtě	255	Bankovní úvěr	95		
Pohledávky za odběrateli	0	Závazky dodavatelům	150		
Materiál na skladě	90				
Aktiva celkem	445	Pasíva celkem	445		

Shrneme, že v tomto účetním případě se jedná o náhradu jednoho cizího zdroje za jiný cizí zdroj a tudíž nám nedochází ke snížení bilanční sumy.

V rozvahových položkách vznikly 4 základní typy změn, které studenti sami odvodí z výše uvedeného příkladu:

1. aktiva i pasíva se zvýšila o stejnou částku $A+ P+$
2. aktiva i pasíva se snížila o stejnou částku $A- P-$
3. změna jen v rámci aktiv $A+ A-$
4. změna jen v rámci pasiv $P+ P-$

Tyto změny můžeme nakreslit do přehledné tabulky:

Tabulka 9 Základní změny rozvahových stavů²³

1.	A +	P +	$\Sigma +$
2.	A –	P –	$\Sigma -$
3.	A +, A –		
4.		P +, P –	

A přehledné schéma se shrnutím rozvahových změn promítneme v prezentaci:²⁴

Schéma 3 Shrnutí rozvahových změn

SHRUTÍ ROZVAHOVÝCH ZMĚN
1. Každý účetní případ mění rozvahu nejméně ve dvou rozvahových položkách, a to o stejnou částku. 2. Některé účetní případy vyvolávají změny na obou stranách rozvahy. 3. Některé účetní případy působí v rozvaze změny jen na jedné straně. 4. Po každém účetním případě trvá rozvahová rovnováha.

Na konci hodiny položíme třídní otázku, zda je tento způsob zachycování změn v praxi možný. Žáci by měli dospět k závěru, že nelze tímto způsobem v praxi postupovat, protože kvůli změně dvou rozvahových stavů je nutné opisovat celou rozvahu, tedy i ty položky, u kterých nedošlo ke změně. Proto musíme najít jiný způsob sledování změn v majetku a tím si připravíme podklad pro další tematický celek.

²³ ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ, K. *Didaktika základů účetnictví*. Praha: Oeconomica, 2011, s. 70

²⁴ ŠTOHL, P. *Učebnice účetnictví pro střední školy a pro veřejnost*. Znojmo: Štohl Pavel Ing. – vzdělávací středisko, 2007, s. 41

Necháme prostor na dotazy od žáků na případné nejasnosti a ubezpečíme se, že došlo k osvojení učiva, včetně pochopení podvojného zápisu.

K závěru zadáme několik domácích úkol na procvičení, které si v příští hodině společně vyřešíme na tabuli. Upozorníme, že nás po procvičení čeká písemný test, který bude mít podobnou strukturu jako domácí úkoly. Objeví se v něm několik rozvahových položek, přičemž u jedné můžeme vynechat rozvahový stav. Úkolem žáků bude správně zařadit položky do aktiv a pasív, vypočítat chybějící rozvahový stav, sestavit rozvahu a můžeme zadat několik účetních případů na změnu rozvahových položek. Při hodnocení věnujeme pozornost věcné správnosti i formální stránce zahrnující úpravu.

Příklad 6 Ukázka domácího úkolu na změny rozvahových stavů (Řešení viz příloha 6)

Na základě těchto položek sestavte počáteční rozvahu k 1. 1. 2013 (částky uvedeny v tis. Kč).

Budova 500, Základní kapitál 300, Odběratelé 250, Materiál na skladě 100, Peníze v pokladně 50, Dodavatelé 180, Bankovní úvěr 220, Nedokončená výroba 100, Zaměstnanci 300.

Příklad 7 Ukázka modifikace domácího úkolu (Řešení viz příloha 7)

Průmyslový podnik (s. r. o.) má k 1. 1. 2013 tato aktiva a pasíva:

Stavby 3 000 000, materiál na skladě 520 000, samostatné movité věci 1 200 000, krátkodobé bankovní úvěry 500 000, bankovní účty 200 000, zaměstnanci 120 000, dodavatelé 900 000, pokladna 15 000, dlužné daně 110 000, výrobky 300 000, odběratelé 100 000.

Vypočtete vlastní kapitál, sestavte rozvahu k 31. 12. 2013. Určete, k jakým změnám rozvahových stavů by došlo v důsledku uvedených účetních případů. Sestavte rozvahu po 4. účetním případě.

Účetní případy roku 2013:

1. Úhrada dodavatelům z krátkodobého bankovního úvěru	150 000
2. Výběr potřebné částky na výplatu mezd z běžného účtu do pokladny	120 000
3. Výplata mezd zaměstnancům z pokladny	...?.....
4. Faktura od dodavatele za materiál, který přebíráme na sklad	200 000

3.6 Závěrečné opakování

Na konci výkladu je vhodné opakování formou skupinového vyučování. Třidu rozdělíme do několika menších skupinek, nejlépe po 3 studentech. Můžeme vytvořit kvíz, křížovku anebo prezentaci na počítači. Rozsah otázek musí zahrnovat celý tematický celek. Ptáme se např. na tyto otázky:

- Co je to rozvaha?
- Co jsou to aktiva?
- Co jsou to pasíva?
- Co je to bilanční princip? Proč se musí vždy aktiva a pasíva rovnat?
- Jaký je rozdíl mezi rozvahou řádnou a mimořádnou?
- Jaký znáte dlouhodobý majetek?
- Co zařadíte mezi oběžný majetek?
- Co patří mezi vlastní a cizí zdroje?
- Jaký je rozdíl mezi odběratelem a dodavatelem?
- Jaké znáte změny rozvahových stavů?
- Jaké znáte druhy rozvah?

4 ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo předložit na základě vlastních zkušeností a získaných poznatků didaktický rozbor tematického celku Rozvaha na obchodních akademiích.

V teoretické části jsem uvedla podstatné dokumenty, rámcové vzdělávací programy a školní vzdělávací programy, kterými by se měli učitelé řídit. Vybrala jsem dvě důležitá specifika výuky účetnictví a upřesnila uspořádání učiva do koncentrických okruhů. Učitelé musí být seznámeni se základními didaktickými zásadami a didaktickými pomůckami. Dále jsem se zabývala příklady ve výuce, přiblížila jsem, jaké příklady se využívají při vysvětlování, při procvičování a prověřování učiva. V závěru jsem uvedla vyučovací metody, které se využívají při výuce účetnictví. Vyučovací metody jsem rozdělila do dvou skupin, na mluvenou a psanou komunikaci verbální.

Praktická část představuje samotný didaktický rozbor. Velikou výhodou je, že žáci problematiku majetku podniku znají z ekonomiky, v účetnictví již získané poznatky prohlubujeme a upevňujeme. V této části jsem se věnovala výkladu o jednotlivých složkách majetku, dlouhodobému a oběžnému majetku a zdrojům krytí. Ke každé složce majetku jsem uvedla názorný příklad.

Druhým didaktickým rozbohem bylo učivo o rozvaze. Při výkladu jsem se pokusila vžít do role učitelky. V návaznosti na již probranou látku o majetku podniku, jsem zopakovala některé pojmy prostřednictvím schémat. Poté přišel na řadu samotný výklad nové látky, funkce a základní struktura rozvahy. Nesmírně důležité jsou základní pojmy, které jsou spojeny s rozvahou. Tyto pojmy jsou následně využívány i v dalších tematických celcích. Vyvrcholením učiva o rozvaze jsou změny rozvahových stavů. Celou podkapitolu jsem demonstrovala na souhrnném příkladu a ukázala na něm všechny možné změny rozvahových stavů. Na závěr jsem přidala dva příklady, které se mohou zadat jako domácí cvičení anebo použít k písemnému prověření znalostí.

Při další výuce účetnictví by bylo dobré zařazovat úkoly, kdy by žáci museli domýšlet dopady na rozvahu. K rozvaze jako účetnímu výkazu se dostaneme ve čtvrtém ročníku.

Zpracování této práce pro mě bylo velmi přínosné a zajímavé. Didaktický rozbor mi umožnil pochopit, jak nesmírně důležitý je tento tematický celek pro celé účetnictví.

5 ZDROJE

ASZTALOS, O. *Ekonomické vzdělávání v systému středního a vyššího školství v České republice*. Praha: VŠE 1996, ISBN 80-7079-319-8.

KOUDELA, J. *Didaktika účetnictví: Díl 2*. Praha: Oeconomica, 1993, ISBN 80-7079- 579-4.

KOVANICOVÁ, D. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. 17. aktualiz. vyd. Praha: Polygon, 2007, ISBN 978-80-7273-143-5.

VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H., aj. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada Publishing, 2007, ISBN 978-80-247-1734-0.

ROTPORT, M., FIŠEROVÁ, M., BERKOVÁ K.: *Didaktika základů účetnictví*. Praha: Oeconomica, 2011, ISBN 978-80-245-1837-4.

SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: Grada Publishing a. s., 2007, ISBN 978-80-247-1821-7.

ŠTOHL, P. *Účetnictví 2011: Učebnice pro střední školy a veřejnost, díl 1.*, Znojmo: Štohl Pavel Ing. - vzdělávací středisko, 2011, ISBN 978-80-87237-35-9.

Inovace ŠVP. Obchodní akademie Pelhřimov [online]. 2009 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <<http://oa-pe.cz/cz/projekty/inovace-svp>>.

Rámcové vzdělávací programy, Národní ústav odborného vzdělávání, nuov.cz [online]. 2013 [cit. 2013-05-07] Dostupné z: <http://www.nuov.cz/ramcove-vzdelavaci-programy>.

Zákon o daních z příjmů. Businesscenter.cz [online]. 2013 [cit. 2013-08-20] Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/dprij/cast3.aspx>.

6 SEZNAMY

6.1 Seznam tabulek

Tabulka 1 Ukázka učební osnovy předmětu účetnictví ve 2. ročníku na OA Pelhřimov	10
Tabulka 2 Opakování EKO 1. ročník	21
Tabulka 3 Zadání příkladu na zdroje krytí majetku	27
Tabulka 4 Komplexní příklad	28
Tabulka 5 Schematické znázornění 1. změny	36
Tabulka 6 Schematické znázornění 2. změny	37
Tabulka 7 Schematické znázornění 3. změny	38
Tabulka 8 Schematické znázornění 4. změny	39
Tabulka 9 Základní změny rozvahových stavů	40

6.2 Seznam schémat

Schéma 1 Ukázka T-formy	31
Schéma 2 Struktura rozvahy	32
Schéma 3 Shrnutí rozvahových změn	40

6.3 Seznam příloh

Příloha 1 Opakování EKO 1. ročník	46
Příloha 2 Dlouhodobý hmotný majetek	47
Příloha 3 Dlouhodobý nehmotný majetek	47
Příloha 4 Zdroje financování majetku	47
Příloha 5 Komplexní příklad	48
Příloha 6 Ukázka domácího úkolu na změnu rozvahových stavů	49
Příloha 7 Ukázka modifikace domácího úkolu	49

7 PŘÍLOHY

Příloha 1 Opakování EKO 1. ročník

Složky majetku	Kč	Dlouhodobý majetek			Oběžný majetek		
		Hmotný	Nehm.	Finanční	Zásoby	Pohled.	Finanční
Pohledávky za odběrateli	325 000					325 000	
Pozemek	1 900 000	1 900 000					
Podniková prodejna	3 500 000	3 500 000					
Akcie určené k obchodování	420 000						420 000
Peníze na běžném účtu	1 200 000						1 200 000
Keramická pec	2 500 000	2 500 000					
200 kg keramické hlíny po Kč 50,--	10 000				10 000		
Nákladní automobil	3 000 000	3 000 000					
Půjčka jinému podniku - splatnost 3 roky	200 000			200 000			
3000 ks váz po 200,--	600 000				600 000		
2 počítače po Kč 50 000,--	100 000	100 000					
Software	80 000		80 000				
Celkem		11 0000	80 000	200 000	700 000	325 000	1 620 000
Úhrn		11 280 000			2 645 000		

Příloha 2 Dlouhodobý hmotný majetek

Č.	Položka	Pořizovací cena	Dlouhodobý nehmotný majetek / Drobný dlouhodobý nehmotný majetek
1.	Program na vedení účetnictví	70 000 Kč	Dlouhodobý nehmotný majetek
2.	Program na projektování	40 000 Kč	Drobný dlouhodobý nehmotný majetek

Příloha 3 Dlouhodobý nehmotný majetek

Č.	Položka	Pořizovací cena	Dlouhodobý hmotný majetek / Drobný dlouhodobý hmotný majetek
1.	Osobní automobil	300 000 Kč	Dlouhodobý hmotný majetek
2.	Telefon se záznamníkem	15 000 Kč	Drobný dlouhodobý hmotný majetek
3.	Počítač	41 000 Kč	Dlouhodobý hmotný majetek

Příloha 4 Zdroje financování majetku

Č.	Text	Zdroje financování majetku
1.	Podnikatel vkládá z osobního vlastnictví do podniku automobil	VLASTNÍ
2.	Podnikatel z úvěru zaplatil fakturu dodavateli za nákup nového stroje	CIZÍ
3.	Podnikatel přijal od svého známého půjčku v hotovosti	CIZÍ
4.	Podnikatel přijal počítač jako dar do podnikání	VLASTNÍ
5.	Podnikatel provádí výpočet mezd zaměstnancům k 31. prosinci (výplata provedena 20. ledna příštího roku)	CIZÍ

Příloha 5 Komplexní příklad

A. Majetek a jeho formy Zařaďte do příslušného sloupce (označte křížkem) jednotlivé položky majetku:																										
MAJETEK	Dlouhodobý majetek	Oběžný majetek																								
Peníze na běžném účtě		X																								
Osobní automobil za 240 000 Kč	X																									
Budova	X																									
Nedokončená výroba		X																								
Ceniny		X																								
B. Zdroje financování majetku Zařaďte do příslušného sloupce (označte křížkem) jednotlivé položky zdrojů financování:																										
ZDROJE FINANCOVÁNÍ	Vlastní zdroje	Cizí zdroje																								
Přijaté dary	X																									
Závazky vůči dodavatelům		X																								
Bankovní úvěry		X																								
Zisk z podnikání	X																									
Nevyplacené mzdy zaměstnancům		X																								
C. Majetek podniku a zdroje financování majetku Určete, zda následující položky patří do majetku podniku nebo do zdrojů financování majetku:																										
Bankovní úvěry Peníze na běžném účtě Nedokončená výroba Ceniny Zisk z podnikání Nevypplacené mzdy zaměstnancům Osobní automobil za 240 000 Kč Budova Přijaté dary Závazky vůči dodavatelům	<table border="1"> <tr> <td colspan="2">MAJETEK</td> </tr> <tr> <td>Dlouhodobý</td> <td>Osobní automobil</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Budova</td> </tr> <tr> <td>Oběžný</td> <td>Peníze na běž. účtě</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Nedokon. výroba</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Ceniny</td> </tr> <tr> <td colspan="2">ZDROJE FINANCOVÁNÍ</td> </tr> <tr> <td>Vlastní</td> <td>Zisk z podnikání</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Přijaté dary</td> </tr> <tr> <td>Cizí</td> <td>Bankovní úvěry</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Nevyplac. mzdy z.</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Závazky vůči dod.</td> </tr> </table>		MAJETEK		Dlouhodobý	Osobní automobil		Budova	Oběžný	Peníze na běž. účtě		Nedokon. výroba		Ceniny	ZDROJE FINANCOVÁNÍ		Vlastní	Zisk z podnikání		Přijaté dary	Cizí	Bankovní úvěry		Nevyplac. mzdy z.		Závazky vůči dod.
MAJETEK																										
Dlouhodobý	Osobní automobil																									
	Budova																									
Oběžný	Peníze na běž. účtě																									
	Nedokon. výroba																									
	Ceniny																									
ZDROJE FINANCOVÁNÍ																										
Vlastní	Zisk z podnikání																									
	Přijaté dary																									
Cizí	Bankovní úvěry																									
	Nevyplac. mzdy z.																									
	Závazky vůči dod.																									

Příloha 6 Ukázka domácího úkolu na změnu rozvahových stavů

Aktiva	Rozvaha k 1. 1. 2013		Pasíva
Budova	500	Základní kapitál	300
Materiál na skladě	100	Bankovní úvěr	220
Nedokončená výroba	100	Zaměstnanci	300
Odběratelé	250	Dodavatelé	180
Peníze v pokladně	50		
Aktiva celkem	1 000	Pasíva celkem	1 000

Příloha 7 Ukázka modifikace domácího úkolu

Aktiva	Rozvaha k 31. 12. 2013		Pasíva
Stavby	3 000 000	Základní kapitál	3 705 000
Samostatné mov. věci	1 200 000	Kr. bankovní úvěry	500 000
Materiál na skladě	520 000	Zaměstnanci	120 000
Výrobky	300 000	Dodavatelé	900 000
Odběratelé	100 000	Dlužné daně	110 000
Bankovní účty	200 000		
Pokladna	15 000		
Aktiva celkem	5 335 000	Pasíva celkem	5 335 000

Účetní případy:

1. P+, P-
2. A-, A+
3. A-, P-
4. A+, P+

Aktiva	Rozvaha po 4. úč. případu		Pasíva
Stavby	3 000 000	Základní kapitál	3 705 000
Samostatné mov. věci	1 200 000	Kr. bankovní úvěry	650 000
Materiál na skladě	720 000	Zaměstnanci	0
Výrobky	300 000	Dodavatelé	950 000
Odběratelé	100 000	Dlužné daně	110 000
Bankovní účty	80 000		
Pokladna	15 000		
Aktiva celkem	5 415 000	Pasíva celkem	5 415 000